

Kajsa Rydergård

Från: Eva Fried <eva.fried@levandehistoria.se>
Skickat: den 5 oktober 2018 16:35
Till: Support KULTUR kultur
Kopia: Ingrid Lomfors; Tommy Ringart; Isak Reichel; Caroline Källner; Stefan Hagdahl; Emilia Bjuggren; E-post:
Ämne: Skrivelse Snubbelstenar
Bifogade filer: Kulturnämnden ans. okt 2018.docx; Bilaga Snubbelstenar adresser i Stockholm.docx

Vi hoppas att Kulturnämnden skyndsamt kan behandla bilagda skrivelse om att också Stockholm bör bli en stad där man finner konstverken som kallas för "Snubbelstenar".

På uppdrag av överintendent Ingrid Lomfors och arbetsgruppen för Snubbelstenar
/Eva Fried

Eva Fried
Samordnare internationella relationer
Dep. HoD, IHRA
Tel: +46 (0)8-723 8755, +46 (0) 768 690 762
Eva.fried@levandehistoria.se

Till Kulturnämnden Stockholms stad

Ansökan om tillstånd för nedläggning av sk. snubbelstenar i Stockholm

Ansökan:

Härmed ansöker vi om Kulturnämndens tillstånd för att lägga ner fyra sk. Snubbelstenar i Stockholms city. Frågan har varit aktuell i över tio år, och vi ser nu gärna att ett formellt beslut snarast kan fattas. Vår ansökan rör sig om fyra minnesstenar vid fyra olika adresser i innerstaden: Drottninggatan 48, Kungsholmstorg 6, Gumhornsgatan 6, Apelbergsgatan 36. Se bilaga 1. om personer som bodde på dessa adresser och deras öden.

Vår ansökan avser tillstånd att placera dessa små stenar, att staden förbereder schaktning och annat som krävs i förberedelse, samt tar på sig ägarskapet att förvalta dessa stenar. Vi själva står för framtagandet av forskningsunderlag, tillverkning av minnesstenar, kostnader i samband med konstnärens resa till Stockholm samt ett fortsatt uppbådande av ett allmänt intresse för stenarnas biografiska och historiska narrativ i svensk kontext.

Snubbelstenen ingår i ett Europeiskt konstprojekt som initierats av den tyske konstnären Gunter Demnig. Närmare 50 000 minnesstenar med namn på offer för nazismens förföljelse och utrotningspolitik är hittills utplacerade i cirka 20 europeiska stater, såsom Tyskland, Österrike, Ungern, Tjeckien, Nederländerna, Belgien, Schweiz och Norge och snart även Danmark. Se vidare www.stolpersteine.eu/en/home/

Vi har tagit på oss uppgiften att koordinera olika aktörers insatser och kalendrar i detta projekt, inklusive konstnärens. Vi har nu fått ett datum då konstnären kan komma till Stockholm; nämligen juni 2019.

Vi hoppas därför på ett snart beslut i frågan, så att tidplanen håller.
Vi tar tacksamt emot ett diarienummer samt en bekräftelse på att ansökan har mottagits.

Med vänliga hälsningar
Isak Reichel, Judiska församlingen
Tommy Ringart, Föreningen förintelsens överlevande
Ingrid Lomfors, Forum för levande historia

Bilaga:
Aktuella adresser med kort bakgrund

Bilaga till ansökan om **tillstånd för nedläggning av s k Snubbelstenar vid ett antal adresser i Stockholm**

Nedan presenteras de Stockholms-adresser som vid efterforskning befunnits vara den adress som dessa personer hade när de ansökte om uppehållstillstånd i Sverige. De omständigheter som befunnits för dessa personer talar för att ansökan baserades på ett skyddsbehov mot bakgrund av utsattheten i hemlandet som varande av judisk börd.

Drottningatan 48

Günther Abrahamsohn, tysk, f. 10.12.96 i Berlin Charlottenburg. Bodde på Hotell Arvfursten, Drottningatan 48 då han lämnade in sin ansökan om uppehållstillstånd den 19 juli 1938.

Günter Abrahamsohn var en köpman i spannmåls-, utsädes och foderbranschen. Han hade haft en firma i Berlin och på grund av affärer besökt Sverige ett flertal gånger sedan början av 1920-talet. Han försökte få tillstånd att arbeta som inköps- och försäljningschef för ett företag i Norrköping, hos vars ledning han hade goda vitsord. En firma i Malmö anklagade honom för att vara skyldig dem och andra svenska firmor pengar och uppmanade vid upprepade tillfällen myndigheterna att utvisa honom. Abrahamsohn vägrades uppehållstillstånd 1937, återkom året därpå, sökte uppehållstillstånd på nytt men utvisades i augusti 1938. Han återkom igen och utreste i januari 1939 till Danzig, varifrån han gjorde ett nytt försök att komma till Sverige. Günter Abrahamsohn dödades i koncentrationslägret Stutthof utanför Danzig, den 15 december 1941.

Kungsholmstorg 6

Erich Holewa, vid ansökan om uppehållstillståndet statslös (tidigare tysk och österrikisk), f. 22.02.96 i Berlin. Bodde på Kungsholmstorg 6, 3 trappor.

Holewa var handelsresande och hade besökt Sverige flera gånger per år sedan 1927. Han hade en bror, tonsättaren Hans Holewa, som kom till Sverige 1937 och vars son, filmklipparen Thomas Holewa, fortfarande är i livet. Erich ansökte om uppehållstillstånd i augusti 1938 och försökte även få hit sin fru, Lotte (f. Salomon 26.09.98), och sin son, Peter (f. 21.12.21). Utlänningsnämnden beslutade om avvísning i slutet av september och Holewa förpassades dagen därpå till Tyskland. Från Berlin ansökte Erich åter om inresetillstånd till Sverige för sig själv och familjen, vilken avslogs i november 1938. I mars 1939 ansökte han igen om inresetillstånd, denna gång från Antwerpen i Belgien. I maj 1940 arresterades Erich och Peter där på öppen gata av belgisk polis i samband med den tyska invasionen. Lotte blev kvar i Antwerpen medan Erich och Peter fördes till koncentrationslägret camp de Noé söder om Toulouse i Sydfrankrike. Sonen Peter dog i lägret i februari 1942. Några månader senare överlämnades Erich Holewa av Vichy-regimen till den tyska ockupationsmakten och i augusti 1942 deporterades han från Drancy till Auschwitz, Birkenau där han mördades. Samma månad deporterades Lotte Holewa från lägret i Malines i Belgien till Auschwitz.

Gumshornsgatan 6

Curt Moses, tysk, f. 25.08.86 i Breslau. Bodde på Gumshornsgatan 6.

Curt Moses var affärsman och kom till Sverige 1933 med sin mor som blev sjuk. De återvände till Breslau 1934 där modern avled. Moses reste därpå tillbaka till Sverige och bodde hos sin svåger och syster. Han fick stanna 1935 men året därpå fick han avslag på sin ansökan. Moses ansökte igen från Norge hösten 1936 och vistades i några månader utan tillstånd i Sverige 1936–1937. Han förpassades i slutet av maj 1937 och åkte därefter till Danmark, Norge och försökte två gånger komma in i Sverige under 1938. Under denna tid gjorde hans svåger, ingenjör Emanuel Bengtsson, allt i sin makt för att Moses skulle få stanna, inklusive vädjade till kungen flera gånger och reste även ner till Sassnitz. Till slut fick Moses uppehållstillstånd i Lettland i september 1938, där han återfinns på en adress i Riga från åren 1940–1944. Curt Moses dödades mest troligt där i juli 1941, då Riga var under tysk ockupation.

Apelbergsgatan 36

Hans Eduard Szybilski, tysk, f. 29.08.07 i Elberfeld.

Szybilski var affärsman och befann sig i Sverige 1936 och 1937 där han sökte uppehållstillstånd. Han uppgav att han riskerade åtal för "rasskändning" eftersom han varit förlovad med en icke-judisk flicka. Hans verkar ha varit en skötsam ung man som under en fest lockades till att dricka för mycket och uppmanades att försöka cykla. Han dömdes för fylleri och olovligt begagnande av cykel, i november 1937. Szybilski nekades uppehållstillstånd i april 1938 och förpassades från Trelleborg till Sassnitz i juni i handbojor efter att han satte "sig till motvärn och kastade sig mot väggen". Den adress han bodde på när han sökte uppehållstillstånd var Apelbergsgatan 36.

Han utvisades omgående från Tyskland och försökte få uppehållstillstånd först i Danmark och sökte sedan i Sverige från Norge. Han fick uppehållstillstånd igen i Sverige men tvingades lämna landet innan första januari 1939. Han får uppehållstillstånd i Finland men nekades att komma till Sverige den 1 juni 1939 på grund av falska rykten om att han skulle varit spion. Han häktades i Finland 1939, släpptes på fri fot i maj 1940 och häktades igen i juni 1941 i samband med operation Barbarossa. Hans Szybilski utlämnades i november 1942 och deporterades till Auschwitz från Berlin den 19 februari 1943.

Ett par kommentarer gällande efterforskningen av dessa personer.

Vi avser att publicera alla kända fakta om dessa personers ansökan om uppehållstillstånd i Sverige med syfte att undkomma Förintelsen. Vi kommer härvid att lista de källor där uppgifterna hämtats. Svårigheterna med efterforskningarna, som gjorts av historikern fil dr Olof Bortz, har varit att verifiera det fortsatta ödet för de människor som utvisades från Sverige under 1930- och början av 1940-talen. På samtliga här listade personer finns säkra uppgifter på att de fallit offer för Förintelsen. Urvalskriterierna har bl a varit att endast ta med personer som vid ansökan uppgivit en boendeadress i Stockholm.